

MARCIN SZCZODRY

Uniwersytet Szczeciński, Polska | Instytut Nauk Teologicznych

ORCID: 0000-0001-7965-4266

Stanowisko Kościoła katolickiego wobec szczepionek przeciw Covid-19

THE POSITION OF THE CATHOLIC CHURCH ON COVID-19 VACCINES

Summary

Research on the development of new vaccines, their production, distribution, and the vaccination process itself have raised some moral issues. The COVID-19 pandemic has provoked a debate on ethical issues concerning vaccination among various communities (medical, bioethical, ecclesiastical, and political). The aim of this article is to review official documents of the Catholic Church that present its position on COVID-19 vaccines. In light of the analyses of the documents issued by both the Holy See and selected Episcopal Conferences, it is apparent that the topic has received much attention during the ongoing pandemic. The documents of the Church issued prior to the pandemic address the topic of vaccines mainly within the context of moral questions associated with the use of biological material of illicit origin (i.e. abortion) in the production process. The documents that followed thoroughly examine the issue of vaccines from an ethical perspective and deal with a number of various questions (e.g. personal responsibility related to getting vaccinated or refusing to get vaccinated; international cooperation on financing research and distribution of vaccines; the accessibility of the vaccines to the poorest and developing countries; making profits on the sales of vaccines; ensuring clear and transparent criteria to determine vaccine eligibility). This allows for a clear point of reference for believers when making a decision on receiving the vaccine. Those responsible for making political, logistic, or organisational decisions related to vaccination programs at different levels are provided with clear criteria to help them evaluate their decisions from a moral perspective.

Keywords: COVID-19, pandemic, vaccine, Catholic Church, abortion, solidarity

Wstęp

Rok 2020 zapisze się w historii jako rok światowej pandemii wywołanej koronawirusem SARS-CoV-2 oraz niespotykanej wcześniej determinacji świata nauki w celu szybkiego znalezienia skutecznej szczepionki przeciwko groźnemu wirusowi. W krótkim czasie opracowano kilka szczepionek, które dzięki przyspieszonym procedurom badań i eksperymentów mogły zostać dopuszczone do powszechnego użytku już pod koniec 2020 roku i na początku 2021 roku. Kolejne szczepionki są opracowywane w laboratoriach różnych firm farmaceutycznych na całym świecie przez liczne zespoły naukowców. Światowa Organizacja Zdrowia zarejestrowała ponad 200 różnych podmiotów, które prowadzą badania nad szczepionką. Pandemia o zasięgu światowym uruchomiła mobilizację na poziomie międzynarodowym w celu opanowania zagrożenia i znalezienia skutecznej ochrony przed koronawirusem SARS-CoV-2. Pojawiły się jednak również pytania natury etycznej w stosunku do niektórych aspektów prowadzonych badań i eksperymentów w celu przygotowania szczepionki, jak również w stosunku do różnych aspektów społecznych dystrybucji i przeprowadzania szczepień.

Celem niniejszego artykułu jest analiza oficjalnych dokumentów Kościoła katolickiego, w których wyraża on swoje stanowisko w sprawie szczepionek przeciw Covid-19. Omówione zostaną dokumenty wydane przez Stolicę Apostolską oraz przez wybrane konferencje episkopatów. Na jakie problemy moralne wskazuje Kościół przy podejmowaniu kwestii szczepień i szczepionek? Czy pandemia koronawirusa przyczyniła się do pogłębienia refleksji nas ten temat i czy pojawiły się jakieś nowe akcenty w nauczaniu Kościoła?

1. Dokumenty Kościoła o szczepionkach

Kwestia szczepionek i szczepień była przedmiotem zainteresowania Kościoła znacznie wcześniej, zanim wybuchła pandemia wywołana koronawirusem SARS-CoV-2. Należy więc uporządkować na wstępie źródła, przywołać najpierw te dokumenty, które zostały wydane przed pandemią i które podają ogólne wytyczne w tym temacie. W dokumentach tych znajdziemy również ostrzeżenia i negatywną ocenę niektórych działań w fazie badań i eksperymentów nad szczepionkami. Drugą grupą dokumentów będą te, które pojawiły się w czasie pandemii i podejmują szczegółowe zagadnienia związane z przygotowaniem i użyciem szczepionek przeciw Covid-19.

Spośród dokumentów Stolicy Apostolskiej należy wymienić Instrukcję Kongregacji Nauki Wiary *Dignitas personae*¹ z 2008 roku, dokument Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia *Nova Karta Pracowników Służby Zdrowia*² z 2016 roku oraz dokumenty Papieskiej Akademii Życia: *Riflessioni morali circa i vaccini preparati a partire da cellule provenienti da feti umani abortiti* (Rozważania moralne o szczepionkach przygotowanych na bazie komórek pochodzących z abortowanych płodów ludzkich)³ z 2005 roku i *Nota circo l'uso dei vaccini* (Nota dotycząca użycia szczepionek)⁴ z 2017 roku.

W Instrukcji Kongregacji Nauki Wiary temat szczepionek pojawia się w kontekście omawiania problemu wykorzystania ludzkiego materiału biologicznego z nielegalnego źródła. Podobny cel stawiają sobie oba dokumenty Papieskiej Akademii Życia, które w sposób szczegółowy wyjaśniają problemy związane z wykorzystaniem tkanek abortowanych płodów ludzkich do badań nad przygotowaniem szczepionek oraz podają podstawowe kryteria do oceny moralnej użycia takich szczepionek. *Nova Karta Pracowników Służby Zdrowia* podejmuje temat szczepionek jako jednej z form prewencji oraz odnosi się do wykorzystywania w produkcji niektórych szczepionek materiału biologicznego pochodzącego z niegodziwego źródła. Należy zauważyć, że w pierwszym dokumencie Papieskiej Rady, w Karcie Pracowników Służby Zdrowia z 1994 roku, temat szczepionek został tylko wspomniany⁵, w drugiej, zaktualizowanej i poszerzonej wersji z 2016 roku poświęcono mu znacznie więcej miejsca. Pokazuje to, że temat ten staje się przedmiotem coraz głębszej analizy teologiczno-moralnej. Należy również wspomnieć o Instrukcji Kongregacji Nauki Wiary *Donum vitae*⁶ z 1987 roku, która wprost nie zajmuje się tematem szczepionek, ale podejmuje kwestie interwencji biomedycznych, eksperymentów i badań naukowych na embrionach. Do tej instrukcji

1 Kongregacja Nauki Wiary, *Instrukcja „Dignitas personae”*, Tarnów 2008 [dalej: DP].

2 Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia, *Nova Karta Pracowników Służby Zdrowia*, Katowice 2017 [dalej: NKPSZ].

3 Pontificia Accademia per la Vita, *Riflessioni morali circa i vaccini preparati a partire da cellule provenienti da feti umani abortiti*, <https://www.amicidilazzaro.it/index.php/riflessioni-morali-circa-i-vaccini-preparati-a-partire-da-cellule-provenienti-da-feti-umani-abortiti/> (dostęp: 27.10.2020).

4 Pontificia Accademia per la Vita, Ufficio Nazionale per la Pastorale della Salute (CEI), Associazione Medici Cattolici Italiani, *Nota circo l'uso dei vaccini*, <http://www.academyforlife.va/content/pav/it/the-academy/activity-academy/note-vaccini.html> (dostęp: 27.10.2020).

5 Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia, *Karta Pracowników Służby Zdrowia*, Watykan 1995, nr 51.

6 Kongregacja Nauki Wiary, *Instrukcja „Donum vitae”* [dalej: DV], w: *W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966–1994*, t. 2, Tarnów 1995, s. 297–323.

nawiązują inne, późniejsze dokumenty Kościoła, dokonujące moralnej oceny niektórych działań przy przygotowywaniu nowych szczepionek z wykorzystaniem materiału biologicznego pochodzącego z niegodziwego źródła.

Podczas pandemii koronawirusa pojawiły się ważne dokumenty, które precyzowały stanowisko Kościoła w kwestii szczepionek i szczepień w kontekście globalnej pandemii. Pod koniec 2020 roku Kongregacja Nauki Wiary wydała *Notę na temat moralnej oceny stosowania niektórych szczepionek przeciw Covid-19*⁷, natomiast specjalna Komisja Watykańska Covid-19, powołana przez papieża Franciszka, wraz z Papieską Akademią Życia wydały dokument *Vaccino per tutti. 20 punti per un mondo più giusto e sano* (Szczepionka dla wszystkich. 20 punktów na rzecz bardziej sprawiedliwego i zdrowego świata)⁸. Wcześniej, w lipcu 2020 roku, Papieska Akademia Życia w dokumencie *L'humana communitas nell'era della pandemia: riflessioni inattuali sulla rinascita della vita* (*Humana communitas* w dobie pandemii: rozważania przedwczesne o odrodzeniu życia)⁹ ukazała społeczne wyzwania moralne w dobie pandemii, także związane ze szczepieniami.

Również na poziomie Kościołów lokalnych pojawiały się dokumenty poszczególnych krajowych konferencji episkopatów (najczęściej komisji bioetycznych działających w ramach poszczególnych episkopatów), które wyjaśniały stanowisko Kościoła w szczegółowych kwestiach związanych ze szczepieniami. Gdy pojawiły się informacje o podpisaniu przez rządy niektórych państw wstępnych umów z koncernem farmaceutycznym w sprawie dostarczenia szczepionek, w badaniach nad którymi wykorzystano materiał biologiczny pochodzący z komórek macierzystych abortowanych płodów ludzkich, głos zabrali biskupi z Australii, Stanów Zjednoczonych oraz Kanady¹⁰. Na uwagę zasługuje ekumeniczne stanowisko

7 Kongregacja Nauki Wiary, *Nota na temat moralnej oceny stosowania niektórych szczepionek przeciw Covid-19*, <https://episkopat.pl/kongregacja-nauki-wiary-opublikowala-dokument-nt-szczepionek-przeciwno-covid-19/> (dostęp: 22.12.2020).

8 Commissione Vaticana Covid-19, Pontificia Accademia per la Vita, *Vaccino per tutti. 20 punti per un mondo più giusto e sano*, http://www.humandevlopment.va/content/dam/sviluppo/umano/news/Vaccine%20IT%20EN%20ES%20-%20Paper%20DSSUI-PAV_dec%202020.pdf (dostęp: 28.12.2020).

9 Pontificia Accademia per la Vita, *L'humana communitas nell'era della pandemia: riflessioni inattuali sulla rinascita della vita*, http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_academies/acdlife/documents/rc_pont-acd_life_doc_20200722_humanacomunitas-erapandemia_it.html (dostęp: 27.10.2020).

10 P.A. Comensoli, *A Letter to the Faithful Regarding Development of a COVID-19 Vaccine*, <https://mediablog.catholic.org.au/a-letter-to-the-faithful-regarding-development-of-a-covid-19-vaccine/#more-8597> (dostęp: 27.10.2020); A. Fisher, *Let's not create an ethical dilemma*, <https://www.catholicweekly.com.au/archbishop-fisher-op-lets-not-create-an-ethical-dilemma/> (dostęp: 27.10.2020); K.C. Rhoades, J.F. Naumann, *Memorandum: Vaccines for COVID-19*, <https://>

trzech biskupów z Australii: katolickiego, prawosławnego i anglikańskiego¹¹. Zespół Ekspertów ds. Bioetycznych Konferencji Episkopatu Polski przedstawił swoje stanowisko pod koniec 2020 roku, gdy w Polsce rozpoczęły się szczepienia przeciw Covid-19¹².

2. Kwestia szczepień – ogólne wytyczne

W wydanej w 2016 roku przez Papieską Radę ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia Nowej Karcie Pracowników Służby Zdrowia podjęty jest temat szczepionek w działle poświęconym prewencji i działań pracowników służby zdrowia w celu zapobiegania różnym chorobom. Dokument podkreśla, że zawsze lepiej jest zapobiegać niż leczyć, a tym samym oszczędzać niedogodności i cierpienia związane z chorobą potencjalnemu pacjentowi, jak również ograniczać koszty leczenia (nie tylko ekonomiczne), które musi ponosić społeczeństwo. Szeroko rozumiana prewencja, w skład której wchodzi również praktyki szczepień, jest podstawowym zadaniem pracowników służby zdrowia. Co do zasady więc przygotowanie szczepionek oraz ich stosowanie w zwalczaniu zakażeń wywołanych chorobami zakaźnymi poprzez obowiązkowe uodpornianie całych populacji, których to dotyczy, jest postępowaniem pozytywnym z punktu widzenia profilaktyki chorób zakaźnych¹³.

Analizując ogólne wytyczne dotyczące szczepień, należy przywołać najpierw podstawowe warunki, które muszą być spełnione na etapie przygotowywania szczepionki, podczas badań i eksperymentów oraz później, w fazie przeprowadzania szczepień. Norma etyczna wymaga bowiem, aby badania z udziałem ludzi były zawsze ukierunkowane na promowanie ludzkiego dobra. Niemoralne jest więc każde badanie, które sprzeciwia się prawdziwemu dobru osoby i traktuje człowieka czysto instrumentalnie. Na etapie weryfikacji hipotez badawczych na

www.usccb.org/resources/memo-to-bishops-on-vaccines-for-covid-19.pdf (dostęp: 30.12.2020); K.C. Rhoades, J.F. Naumann, Moral considerations regarding the new COVID-19 vaccines, <https://www.usccb.org/moral-considerations-covid-vaccines> (dostęp: 30.12.2020); M. McQueen i in., Letter to Prime Minister (21.05.2020), https://www.cccb.ca/wp-content/uploads/2020/11/COVID-19-Vaccine-letter-May-21st-2020_b.pdf (dostęp: 27.10.2020); The Catholic Bishops of Alberta and the Northwest Territories, Letter on Ethical Considerations Surrounding an Anti-COVID Vaccine, https://www.cccb.ca/wp-content/uploads/2020/12/2020_12_02_Letter-to-the-faithful-on-Vaccines.pdf_English.pdf (dostęp: 30.12.2020).

11 G.N. Davies, A. Fisher, Makarios, *Call for „ethically uncontroversial” COVID vaccine*, <https://sydneyanglicans.net/news/call-for-ethically-uncontroversial-covid-vaccine/50486> (dostęp: 15.11.2020).

12 Zespół Ekspertów ds. Bioetycznych Konferencji Episkopatu Polski, *Stanowisko dotyczące szczepionek*, <https://episkopat.pl/zespol-ekspertow-ds-bioetycznych-kep-ws-szczepionek-przeciwko-covid-19/> (dostęp: 28.12.2020).

13 Por. NKPSZ, nr 67–68.

człowieku podczas przeprowadzania badań klinicznych nowego leku lub szczepionki dobro osoby wymaga przestrzegania wcześniej ustalonych warunków, zasadniczo powiązanych z wyrażeniem zgody i ryzyka¹⁴. Pracownik służby zdrowia może podjąć działania względem pacjenta, gdy ten wyraził świadomą zgodę, co oznacza, że został poinformowany o działaniach medycznych, o ryzyku, niebezpieczeństwie, trudnościach i konsekwencjach, jakie się z tym wiążą. Dotyczy to przede wszystkim działań innowacyjnych i eksperymentalnych, które mają na celu rozpoznanie, naukowe potwierdzenie i udostępnienie chorym nowych i lepszych rozwiązań leczniczych. Na każdym etapie takich badań muszą być zachowane wszelkie niezbędne środki ostrożności, aby uniknąć ryzyka dla integralności psycho-fizycznej lub pogorszenia stanu zdrowia wolontariuszy biorących udział w eksperymentach. Należy bardzo dokładnie uwzględnić czynnik ryzyka związany z przeprowadzonym badaniem. Nigdy nie można zgodzić się na działanie, które wystawia na nieproporcjonalne niebezpieczeństwo życie, zdrowie człowieka lub powiększa jego cierpienie. Badania eksperymentalne na człowieku powinny być poprzedzone badaniami przedklinicznymi na zwierzętach, a faza kliniczna winna odpowiadać zasadzie proporcjonalności ryzyka, czyli powinności zachowania właściwej proporcji pomiędzy zyskami, przewidywanymi korzyściami a skutkami ubocznymi i niebezpieczeństwem, jakie ze sobą niosą¹⁵.

Badania i eksperymenty na embrionach i płodach ludzkich powinny być podporządkowane normom etycznym, które odnoszą się do dziecka już narodzonego oraz do każdego człowieka¹⁶. Zwłoki embrionów lub płodów ludzkich powinny być uszanowane tak jak zwłoki innych istot ludzkich¹⁷.

W tym kontekście pojawia się problem wykorzystania w badaniach naukowych, m.in. w pracach nad przygotowaniem szczepionek, materiału biologicznego pochodzącego z niegodziwego źródła. Problemy natury etycznej dotyczą współdziałania w zło i wywoływania zgorszenia, ponieważ działania te stanowią poważny nieporządek moralny przeciwko ludzkiemu życiu i przeciwko fizycznej integralności należnej każdemu bytowi ludzkiemu. Instrukcja *Dignitas personae* i dokument Papieskiej Akademii Życia z 2005 roku wyjaśniają, na czym polegają różne formy współdziałania w zło, oraz przedstawiają ogólne zasady klasycznej doktryny moralnej, na podstawie których można sformułować ocenę poszczególnych przypadków i znaleźć rozwiązanie w wątpliwej moralnej sytuacji współpracy

14 Por. tamże, nr 100.

15 Por. tamże, nr 97–103.

16 Por. tamże, nr 106.

17 Por. DV, nr I, 4.

ze złem, kiedy to podmiot moralny dostrzega istnienie związku między własnymi czynami i moralnie złym działaniem dokonywanym przez inne osoby. Należy najpierw rozróżnić współpracę formalną (gdy podmiot współdziałający przy niemoralnym działaniu innej osoby podziela jej zamiar) od współpracy materialnej (gdy podmiot współdziała w złym działaniu, ale nie podziela intencji głównego sprawcy czynu). Współpraca formalna w złym czynie będzie zawsze moralnie niedopuszczalna, ponieważ stanowi formę bezpośredniego i umyślnego udziału w grzesznym działaniu innej osoby. Materialna współpraca może być natomiast bezpośrednia (podmiot jest bezpośrednio zaangażowany w grzeszne działanie) lub pośrednia (gdy podmiot działa, tworząc warunki, które umożliwiają popełnienie niemoralnego działania, np. dostarczając niezbędne instrumenty lub produkty). Można również wyróżnić współpracę bliską lub odległą (w zależności od odległości czasowej lub materialnego związku między aktem współpracy i grzesznym czynem popełnionym przez inną osobę). Bezpośrednia współpraca materialna jest zawsze bliską współpracą, a pośrednia współpraca materialna może być bliską lub odległą. Współpraca materialna może być oceniona jako dopuszczalna w niektórych przypadkach (szczególnie gdy dotyczy współpracy pośredniej i odległej), jednak gdy bezpośrednia współpraca materialna będzie skutkowałą poważnym atakiem na ludzkie życie, to należy uznać ją za niedopuszczalną¹⁸.

Papieska Akademia Życia wyjaśnia, że w procesie przygotowania, produkcji, dystrybucji i przyjmowania szczepionek można rozróżnić trzy kategorie osób zaangażowanych we współpracę ze złem, którym jest aborcja i wykorzystanie tkanek abortowanego płodu do wyprodukowania szczepionki: 1) osoby przygotowujące szczepionki z wykorzystaniem ludzkich linii komórkowych pochodzących z dobrowolnej aborcji; 2) osoby uczestniczące w obrocie takimi szczepionkami; 3) osoby, które ze względów zdrowotnych przyjmują takie szczepionki. Formalna współpraca, a więc podzielenie poglądu, że można dokonać aborcji, aby wykorzystać tkanki zabitego płodu do badań nad przygotowaniem szczepionki, będzie zawsze czynem niemoralnym, które obciąża osobę, niezależnie od kategorii, do której należy. W przypadku współpracy materialnej odpowiedzialność poszczególnych osób będzie zróżnicowana. Największą odpowiedzialność ponoszą osoby, które mają władzę decyzyjną w sprawie podejmowanych działań badawczych. W całym łańcuchu produkcji, dystrybucji, marketingu różne współpracujące podmioty mogą ponosić różną moralną odpowiedzialność. Osoby korzystające z takich szczepionek (lekarze, pacjenci, rodzice w przypadku szczepień dzieci), gdy

18 Por. Pontificia Accademia per la Vita, *Riflessioni morali circa i vaccini preparati a partire da cellule provenienti da feti umani abortiti...*

posiadają wiedzę o ich pochodzeniu, uczestniczą w bardzo odległej, pośredniej współpracy materialnej w akcie aborcji. Takie działanie może być usprawiedliwione, gdy istnieje poważna racja (ochrona zdrowia i życia). Pozostaje jednak obowiązek stosowania alternatywnych szczepionek, jeśli takie istnieją, jak również mobilizacja sumień, aby wywierano nacisk na władze polityczne i systemy opieki zdrowotnej mający na celu zagwarantowanie szczepionki, której użycie nie będzie rodzić problemów moralnych. Nie można bowiem tolerować sytuacji, w której osoby zmuszone są do działania wbrew własnemu sumieniu lub w inny sposób, ryzykując zdrowiem swoich najbliższych i społeczeństwa jako całości. Jest to niesprawiedliwy wybór, który powinien zostać jak najszybciej usunięty¹⁹.

3. Szczepionki przeciw Covid-19 i problemy moralne

Najwięcej miejsca w dyskusji nad moralnymi aspektami stosowania szczepionek przeciw Covid-19 zajmuje temat wykorzystania do produkcji szczepionek materiału biologicznego z niegodziwego źródła. W świetle przeprowadzonych analiz wykazano, że sam proceder jest jednoznacznie negatywnie oceniony we wcześniejszych dokumentach Kościoła²⁰. Okoliczność pandemii spowodowała, że temat stał się niezwykle aktualny i wymagał wyjaśnienia ze strony Kościoła.

Pierwsze reakcje na wiadomość o tym, że do produkcji niektórych szczepionek wykorzystano materiał biologiczny niegodziwego pochodzenia, pojawiły się ze strony konferencji episkopatów krajów, których rządy podjęły wstępne umowy na zakup takich szczepionek. Biskupi Australii, Kanady i Stanów Zjednoczonych wskazywali na moralne dylematy, przed jakimi będą postawieni ludzie wierzący, którzy nie akceptują faktu, że przy produkcji szczepionki wykorzystano linie komórkowe wytworzone z abortowanych płodów ludzkich. Przedstawiali stanowisko Kościoła w tej kwestii i tłumaczyli źródło moralnego problemu związanego z tego typu szczepionkami.

Interwencje biskupów przyjęły trzy zasadnicze formy wyrazu. Były to: 1) listy do władz krajowych odpowiedzialnych za dopuszczenie szczepionek i ich zakup²¹;

19 Por. Pontificia Accademia per la Vita, *Riflessioni morali circa i vaccini preparati a partire da cellule provenienti da feti umani abortiti...*

20 Por. DP nr 34; NKPSZ nr 69; Pontificia Accademia per la Vita, *Riflessioni morali circa i vaccini preparati a partire da cellule provenienti da feti umani abortiti...*

21 G.N. Davies, A. Fisher, Makarios, *Call for "ethically uncontroversial" COVID vaccine...*; M. McQueen i in., *Letter to Prime Minister (21.05.2020)...*; J.F. Naumann i in., *Coalition letter do FDA (2020) urging ethical COVID vaccine*, https://www.usccb.org/resources/Letter%20to%20FDA%20urging%20ethical%20COVID%20vaccines_0.pdf (dostęp: 27.10.2020).

2) listy do wiernych²²; 3) oficjalne komunikaty, w których przedstawiano nauczanie Kościoła w kwestii szczepionek²³. W większości dokumentów biskupi ograniczają się do zaprezentowania stanowiska Kościoła w sprawie szczepionek, przy produkcji których użyto materiału biologicznego z niegodziwego źródła. W dokumencie biskupów amerykańskich zauważono, że to nie jedyne problemy moralne związane ze szczepieniami, innym jest chociażby dostęp do szczepień ludzi ubogich oraz w krajach rozwijających się²⁴. Znacznie szerzej tematem szczepionek i etycznych kwestii z nimi związanych zajął się Zespół Ekspertów ds. Bioetycznych Konferencji Episkopatu Polski. W opublikowanym *Stanowisku* znajdujemy następujące zagadnienia: dobroczynny wpływ szczepień dla zdrowia ludzi (nr 1–3), problem rozpowszechniania negatywnych opinii na temat szczepień i związany z tym problem nawrotu chorób zakaźnych, który skutkuje pogorszeniem stanu zdrowia osób i całych społeczeństw, czasem prowadząc nawet do śmierci (nr 3), problem niedповідzialnych i pozbawionych podstaw naukowych teorii „spiskowych” i mitów na temat szczepionek (nr 4), kwestia szkodliwości szczepionek (nr 6–10), problem wykorzystywania w produkcji szczepionek linii komórkowych wytworzonych z abortowanych płodów ludzkich (nr 11–17), zakres powinności poddania się szczepieniom (nr 18–23), problem niekorzystnych skutków ubocznych szczepionki (nr 18), wartość oddawania osocza przez ozdrowieńców (nr 19), stosunek rodziców do szczepień ich dzieci (nr 20–21), kwestia sprzeciwu sumienia osób, które nie chcą skorzystać ze szczepionek wykorzystujących materiał biologiczny z niegodziwego źródła (nr 22), międzyludzka solidarność i wymiar społeczny szczepień (nr 23)²⁵.

Na szczeblu Kościoła powszechnego pojawiały się w 2020 roku trzy ważne dokumenty, które podejmowały temat szczepionek przeciw Covid-19²⁶. W lipcu

22 P.A. Comensoli, *A Letter to the Faithful Regarding Development of a COVID-19 Vaccine...*; A. Fisher, *Let's not create an ethical dilemma...*; The Catholic Bishops of Alberta and the Northwest Territories, *Letter on Ethical Considerations Surrounding an Anti-COVID Vaccine...*

23 K.C. Rhoades, J.F. Naumann, *Memorandum: Vaccines for COVID-19...*; K.C. Rhoades, J.F. Naumann, *Moral considerations regarding the new COVID-19 vaccines...*; Zespół Ekspertów ds. Bioetycznych Konferencji Episkopatu Polski, *Stanowisko dotyczące szczepionek...*

24 Por. K.C. Rhoades, J.F. Naumann, *Moral considerations regarding the new COVID-19 vaccines...*

25 Por. Zespół Ekspertów ds. Bioetycznych Konferencji Episkopatu Polski, *Stanowisko dotyczące szczepionek...*

26 1) Pontificia Accademia per la Vita, *L'umana communitas nell'era della pandemia: riflessioni inattuali sulla rinascita della vita* (22.07.2020); 2) Kongregacja Nauki Wiary, *Nota na temat moralnej oceny stosowania niektórych szczepionek przeciw Covid-19* (21.12.2020); 3) Commissione Vaticana Covid-19, Pontificia Accademia per la Vita, *Vaccino per tutti. 20 punti per un mondo più giusto e sano* (28.12.2020).

2020 roku, gdy trwały jeszcze badania nad przygotowaniem szczepionek, Papieska Akademia Życia wydała dokument *L'humana communitas nell'era della pandemia: riflessioni inattuali sulla rinascita della vita*, w którym pośród różnych społecznych wyzwań moralnych w dobie pandemii stojących przed całą społecznością ludzką wskazano również te związane ze szczepieniami. Pandemia uświadomiła całej ludzkości jej kruchość i ograniczenia. Powszechna bezbronność wobec wirusa wymaga od społeczności międzynarodowej współpracy i koordynacji działań ponad granicami państw i ponad interesami gospodarczymi i finansowymi poszczególnych firm. Ważną rolę do odegrania w tym kryzysie mają instytucje międzynarodowe, szczególnie w ograniczaniu i niwelowaniu barier, nierówności i niesprawiedliwości, które dotyczą biedne kraje, pozbawione funduszy i struktur do zmierzenia się w sposób adekwatny z problemem rozprzestrzeniania się wirusa i w niedalekiej przyszłości – do zapewnienia swoim obywatelom powszechnego dostępu do szczepień²⁷. Dokument wzywa do podjęcia wspólnych, globalnych działań oraz do międzynarodowej współpracy w celu opracowania skutecznej szczepionki, która będzie dostępna dla wszystkich, bez wykluczania kogokolwiek. Zasady solidarności i pomocniczości powinny kierować procesami decyzyjnymi w kwestii dystrybucji i udostępnienia szczepionki wszystkim, którzy będą tego potrzebować²⁸.

W *Nocie Kongregacji Nauki Wiary* z 21 grudnia 2020 roku powrócono do problemu szczepionek, które zostały otrzymane z wykorzystaniem podczas procesu badań naukowych i produkcji linii komórkowych pochodzących z tkanek pobranych z płodów poddanych wymuszonej aborcji. Kongregacja postanowiła przygotować i wydać ten dokument, ponieważ w środkach masowego przekazu pojawiły się rozmaite wypowiedzi biskupów, stowarzyszeń katolickich oraz ekspertów, które będąc rozbieżne, a czasem sprzeczne, wzbudziły wątpliwości co do moralnej dopuszczalności stosowania tych szczepionek. Można więc powiedzieć, że debata, która od wielu miesięcy trwała w Kościele i w społeczeństwie, sprowokowała Kongregację do szerszego omówienia problemu. Pragnąc udzielić pewnych wskazówek i wyjaśnień w tej kwestii, Kongregacja zaznacza, że celem dokumentu nie jest ocena bezpieczeństwa i skuteczności tych szczepionek – taka ocena należy do kompetencji naukowców w dziedzinie biomedycyny i agencji farmaceutycznych, lecz refleksja nad moralnym aspektem stosowania szczepionek przeciw Covid-19, które opracowano, wykorzystując materiał biologiczny z niegodziwego

27 Por. Pontificia Accademia per la Vita, *L'humana communitas nell'era della pandemia: riflessioni inattuali sulla rinascita della vita*, nr 1.3.

28 Por. tamże, nr 2.2–2.3.

źródła. Kongregacja przypomina, że istnieje zróżnicowana odpowiedzialność co do współdziałania w złu (w samej firmie produkującej takie szczepionki inna jest odpowiedzialność tych, którzy decydują o kierunkach produkcji, i tych, którzy nie mają żadnej władzy decyzyjnej). W punkcie 2 Kongregacja dokonuje moralnej oceny stosowania takich szczepionek:

[...] gdy nie są dostępne takie szczepionki przeciwko Covid-19, które nie budzą zastrzeżeń etycznych (na przykład w krajach, w których lekarzom i pacjentom nie są udostępniane szczepionki wolne od problemów etycznych lub w których dystrybucja jest trudniejsza ze względu na szczególne warunki przechowywania i transportu lub też gdy różne typy szczepionek są wprawdzie rozprowadzane w tym samym kraju, ale służby ochrony zdrowia nie pozwalają obywatelom wybierać szczepionki do zaszczepienia) *jest moralnie dopuszczalne stosowanie szczepionek przeciwko Covid-19, które wykorzystaly linie komórkowe z abortowanych płodów w procesie badawczym i produkcyjnym*²⁹.

W dalszej części dokumentu znajdujemy wyjaśnienie takiego stanowiska. Godziwość moralna takiego działania podyktowana jest tym, że współdziałanie w złu aborcji w opisanym przypadku jest bierną współpracą materialną, bardzo odległą. Moralny obowiązek unikania takiej biernej współpracy materialnej nie jest wiążący, jeśli istnieją poważne racje usprawiedliwiające, jak choćby zagrożenie w wyniku niepoohamowanego w inny sposób rozprzestrzeniania się groźnego patogenu, w tym przypadku pandemiczne rozprzestrzenianie się wirusa SARS-CoV-2, który powoduje Covid-19. Można więc w tym przypadku używać wszystkich szczepionek uznanych za klinicznie bezpieczne i skuteczne z sumieniem pewnym, że ich stosowanie nie oznaczałoby formalnej współpracy przy aborcji, z której pochodzą komórki do ich produkcji. Nie oznacza to akceptacji dla samej praktyki aborcji, która powinna być potępiona ze strony tych, którzy stosują te szczepienia³⁰. W uzasadnieniu przywołana zostaje kategoria bardzo odległej, biernej współpracy materialnej. Niestety, nie jest ona dostatecznie wyjaśniona i może budzić wątpliwości, na jakiej podstawie wnioskuje się o tym, że oceniane działanie podpada właśnie pod tę kategorię? Kiedy odległość czasowa od popełnionego zła aborcji jest dostatecznie duża, aby działania związane z wykorzystaniem materiału biologicznego z abortowanych płodów ludzkich uznać za bardzo odległą bierną współpracę materialną?

Kongregacja zachęca zarówno firmy farmaceutyczne, jak i rządowe agencje ochrony zdrowia do produkcji, zatwierdzania, rozprowadzania i oferowania

29 Kongregacja Nauki Wiary, *Nota na temat moralnej oceny stosowania niektórych szczepionek przeciw Covid-19*, nr 2.

30 Por. tamże, nr 3.

szczepionek etycznie akceptowalnych, które nie stworzą problemów sumienia ani dla pracowników ochrony zdrowia, ani dla samych osób szczepionych. Na przemyśle farmaceutycznym, rządach i organizacjach międzynarodowych spoczywa również moralny obowiązek zapewnienia, aby szczepionki były dostępne dla wszystkich, także dla państw najbiedniejszych. Dostępność szczepionek dla najbogatszych i ich brak dla ubogich stałby się kolejnym motywem dyskryminacji i niesprawiedliwości, który skazuje kraje biedne na trwanie w ubóstwie sanitarnym, ekonomicznym i społecznym³¹.

Szczepienia powinny być dobrowolne, choć wzgląd na dobro wspólne może zalecać szczepienie, zwłaszcza w trosce o najsłabszych i najbardziej narażonych na niebezpieczeństwo. Osoby, które ze względu na sumienie nie chcą się zaszczepić szczepionkami wyprodukowanymi z linii komórkowych pochodzących od abortowanych płodów, powinny podjąć inne działania profilaktyczne dla uniknięcia stania się nośnikami transmisji czynnika infekcyjnego. W sposób szczególny powinny unikać wszelkiego zagrożenia dla zdrowia tych, którzy nie mogą zostać zaszczepieni z powodów medycznych lub innej natury, a którzy są osobami najbardziej wrażliwymi³².

Tydzień po *Nocie* Kongregacji, 28 grudnia 2020 roku, opublikowany został jeszcze jeden dokument opracowany przez Komisję Watykańską Covid-19 oraz Papieską Akademię Życia: *Vaccino per tutti. 20 punti per un mondo più giusto e sano*. Dokument przytacza wypowiedzi papieża Franciszka, w których Ojciec Święty zaznacza, że szczepionka powinna być dostępna dla wszystkich, szczególnie dla najuboższych (opcja preferencyjna na rzecz ubogich), powinna stanowić dziedzictwo całej ludzkości i przyczyniać się do dobra wspólnego na całym świecie. Nie może stać się własnością kraju ani laboratorium, które je stworzy, ponieważ skutkowałyby to marginalizacją farmaceutyczną, wykluczeniem całych grup społecznych i jawną niesprawiedliwością. Przywódcy państw, przedsiębiorcy, organizacje międzynarodowe powinni promować współpracę, a nie konkurencję w kwestii szczepień³³. Dokument analizuje poszczególne fazy, przez które przechodzi szczepionka (produkcja, dopuszczenie do użytku, dystrybucja, faza szczepień), pod kątem

31 Por. tamże, nr 4, 6.

32 Por. tamże, nr 5.

33 Por. Franciszek, *Catechesi* – „*Guarire il mondo*”: 3. *L'opzione preferenziale per i poveri e la virtù della carità*, http://www.vatican.va/content/francesco/it/audiences/2020/documents/papa-francesco_20200819_udienza-generale.html (dostęp: 27.10.2020); *Discorso ai membri della Fondazione „Banco Farmaceutico”*, http://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2020/sep-tember/documents/papa-francesco_20200919_banco-farmaceutico.html (dostęp: 27.10.2020); *Messaggio Urbi et Orbi*, http://www.vatican.va/content/francesco/it/messages/urbi/documents/papa-francesco_20201225_urbi-et-orbi-natale.html (dostęp: 28.12.2020).

implikacji etycznych, na które powinno zwrócić się uwagę, dokonując wyborów politycznych (ekonomicznych), organizacyjnych i związanych z komunikacją (nr 2). Przypomina wytyczne wcześniejszych dokumentów dotyczące materiału biologicznego użytego do produkcji szczepionki (nr 3–5). W dalszej części dokument podejmuje kwestię opatentowania szczepionek i czerpania zysków z ich produkcji. Opracowanie nowych szczepionek wiąże się z poważnymi nakładami finansowymi i jest możliwe dzięki zainwestowaniu środków publicznych oraz prywatnych. Ci, którzy inwestują w takie projekty, mają prawo oczekiwać, że ryzyko i wydatki poniesione w celu wyprodukowania szczepionki zwrócą im się, gdy produkt wejdzie na rynek. Nie oznacza to jednak, aby z powodów finansowych ktoś miałby być pozbawiony możliwości przyjęcia szczepionki – w tym znaczeniu szczepionka powinna być więc traktowana jako dobro wspólne. Cel wyłącznie ekonomiczny i chęć zysku są etycznie nie do przyjęcia na polu medycyny i ochrony zdrowia. Inwestycje na tym polu mają znacznie głębsze znaczenie, odnoszą się do ludzkiej solidarności. Produkcja szczepionek powinna mieć charakter współpracy międzynarodowej opartej na zasadzie pomocniczości (nr 7–9). Na poziomie dopuszczenia szczepionek do użytku przez kompetentne władze wymagana jest koordynacja działań między różnymi podmiotami w celu jak najszybszego zakończenia wymaganych procedur (nr 10). Kolejny problem etyczny związany jest z ustaleniem kryteriów, według których będzie przebiegał proces szczepień. Chodzi o jasne wytyczne, kto będzie miał pierwszeństwo w dostępie do szczepień, w jakiej kolejności będą one przebiegać (wytypowanie grup największego ryzyka) (nr 11). Dokument wskazuje również na problem, który może się ujawnić w wyniku wykupywania szczepionek przez bogate państwa (chcące zaszczerpić jak największą liczbę swoich obywateli w jak najszybszym czasie) kosztem dostępności szczepionek dla państw ubogich lub dla terenów z utrudnionym dojazdem, niemających odpowiedniej struktury organizacyjnej, logistycznej, sanitarnej (nr 12). Jeśli chodzi natomiast o odpowiedzialność moralną poddania się szczepieniom, dokument wyjaśnia, że każda osobista decyzja powinna być decyzją odpowiedzialną, w której bierze się pod uwagę nie tylko własne zdrowie, ale także zdrowie innych. Decyzja o niepoddaniu się szczepieniom może bowiem skutkować poważnym ryzykiem dla zdrowia i życia innych osób (nr 13). W dalszej części dokumentu przedstawione są możliwości, jakie może wykorzystać Kościół w kampanii szczepień (m.in. współpracując z różnymi organizacjami, przekazując sprawdzone informacje o szczepionce, udostępniając swoje placówki do prowadzenia szczepień, szczególnie w najuboższych krajach), zarówno na poziomie uniwersalnym, jak i lokalnym (nr 14–20).

Zakończenie

Analiza dokumentów Kościoła dotyczących szczepionek pokazała, że temat ten został znacznie pogłębiany w trakcie trwającej pandemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2. Dokumenty Kościoła sprzed pandemii podejmowały temat szczepionek głównie w kontekście problemów moralnych związanych z wykorzystaniem w ich produkcji materiału biologicznego z niegodziwego źródła (z przeprowadzonej aborcji). Pierwsze wypowiedzi Kościoła na szczeblu lokalnym (konferencje episkopatów) na początku pandemii, gdy trwały prace nad wynalezieniem skutecznej szczepionki, też koncentrowały się na tym problemie moralnym, próbując wyjaśnić wiernym stanowisko Kościoła oraz podejmując próby wpłynięcia na kompetentne władze, aby zagwarantowały obywatelom dostęp do wolnych od problemów moralnych szczepionek. Kwestia szczepionek, w których wykorzystano linie komórkowe z abortowanych płodów w procesie badawczym i produkcyjnym, jest dominująca we wszystkich dokumentach Kościoła, które podejmują temat szczepionek przeciw Covid-19. W niektórych aspektach wymaga jednak uszczegółowienia, jak choćby w kwestii ustalenia odległej, pośredniej, materialnej współpracy w zło: jakie kryteria należy przyjąć, aby kategoria bardzo odległej współpracy w zło stała się czytelna i zrozumiała dla wiernych?

Kościół w swoich dokumentach na temat szczepionek nie ogranicza się jednak tylko do zagadnienia moralnej odpowiedzialności za wykorzystanie w ich produkcji materiału biologicznego z niegodziwego źródła. Papież Franciszek w wielu wypowiedziach wskazywał na wymiar społeczny i międzyludzki związany z dostępnością do szczepionek dla wszystkich ludzi, szczególnie tych najuboższych. Późniejsze dokumenty szerzej analizują problematykę szczepionek pod kątem etycznym, naświetlając tematykę odpowiedzialności osobistej związanej z zaszczepieniem się lub odmową przyjęcia szczepionki, kwestię współpracy międzynarodowej w finansowaniu badań i dystrybucji szczepionek, dostępności szczepionek dla najuboższych i dla krajów rozwijających się, problem czerpania zysków ze sprzedaży szczepionek, kwestię zdefiniowania jasnych i przejrzystych kryteriów przy ustalaniu kolejności szczepień poszczególnych grup osób. Dzięki temu osoby wierzące mają jasny punkt odniesienia przy podejmowaniu decyzji o przyjęciu szczepionki. Ci natomiast, którzy odpowiadają na różnych szczeblach za podejmowanie decyzji politycznych, logistycznych i organizacyjnych dotyczących szczepień, otrzymali jasne kryteria służące pomocą w ocenie moralnej podejmowanych działań.

Bibliografia

- The Catholic Bishops of Alberta and the Northwest Territories, *Letter on Ethical Considerations Surrounding an Anti-COVID Vaccine*, https://www.cccb.ca/wp-content/uploads/2020/12/2020_12_02_Letter-to-the-faithful-on-Vaccines.pdf_English.pdf (dostęp: 30.12.2020).
- Comensoli P.A., *A Letter to the Faithful Regarding Development of a COVID-19 Vaccine*, <https://mediablog.catholic.org.au/a-letter-to-the-faithful-regarding-development-of-a-covid-19-vaccine/#more-8597> (dostęp: 27.10.2020).
- Comissione Vaticana Covid-19, Pontificia Accademia per la Vita, *Vaccino per tutti. 20 punti per un mondo più giusto e sano*, http://www.humandevlopment.va/content/dam/sviluppoumano/news/Vaccine%20IT%20EN%20ES%20-%20Paper%20DSSUI-PAV_dec%202020.pdf (dostęp: 28.12.2020).
- Davies G.N., Fisher A., Makarios, *Call for „ethically uncontroversial” COVID vaccine*, <https://sydneyanglicans.net/news/call-for-ethically-uncontroversial-covid-vaccine/50486> (dostęp: 15.11.2020).
- Fisher A., *Let’s not create an ethical dilemma*, <https://www.catholicweekly.com.au/archbishop-fisher-op-lets-not-create-an-ethical-dilemma/> (dostęp: 27.10.2020).
- Franciszek, *Catechesi – „Guarire il mondo”: 3. L’opzione preferenziale per i poveri e la virtù della carità*, http://www.vatican.va/content/francesco/it/audiences/2020/documents/papa-francesco_20200819_udienza-generale.html (dostęp: 27.10.2020).
- Franciszek, *Discorso ai membri della Fondazione „Banco Farmaceutico”*, http://www.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2020/september/documents/papa-francesco_20200919_banco-farmaceutico.html (dostęp: 27.10.2020).
- Franciszek, *Messaggio Urbi et Orbi*, http://www.vatican.va/content/francesco/it/messages/urbi/documents/papa-francesco_20201225_urbi-et-orbi-natale.html (dostęp: 28.12.2020).
- Kongregacja Nauki Wiary, *Instrukcja „Donum vitae”*, w: *W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966–1994*, t. 2, Tarnów 1995, s. 297–323.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Instrukcja „Dignitas personae”*, Tarnów 2008.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Nota na temat moralnej oceny stosowania niektórych szczepionek przeciw Covid-19*, <https://episkopat.pl/kongregacja-nauki-wiary-opublikowala-dokument-nt-szczepionek-przeciwko-covid-19/> (dostęp: 22.12.2020).
- McQueen M. i in., *Letter to Prime Minister (21.05.2020)*, https://www.cccb.ca/wp-content/uploads/2020/11/COVID-19-Vaccine-letter-May-21st-2020_b.pdf (dostęp: 27.10.2020).
- Naumann J.F. i in., *Coalition letter do FDA (2020) urging ethical COVID vaccine*, https://www.usccb.org/resources/Letter%20to%20FDA%20urging%20ethical%20COVID%20vaccines_0.pdf (dostęp: 27.10.2020).

- Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia, *Karta Pracowników Służby Zdrowia*, Watykan 1995.
- Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia, *Nowa Karta Pracowników Służby Zdrowia*, Katowice 2017.
- Pontificia Accademia per la Vita, *Riflessioni morali circa i vaccini preparati a partire da cellule provenienti da feti umani abortiti*, <https://www.amigidilazzaro.it/index.php/riflessioni-morali-circa-i-vaccini-preparati-a-partire-da-cellule-provenienti-da-feti-umani-abortiti/> (dostęp: 27.10.2020).
- Pontificia Accademia per la Vita, Ufficio Nazionale per la Pastorale della Salute (CEI), Associazione Medici Cattolici Italiani, *Nota circo l'uso dei vaccini*, <http://www.academyforlife.va/content/pav/it/the-academy/activity-academy/note-vaccini.html> (dostęp: 27.10.2020).
- Pontificia Accademia per la Vita, *Pandemia e fraternità universale*, http://www.academyforlife.va/content/dam/pav/documenti%20pdf/2020/Nota%20Covid19/Nota%20su%20emergenza%20Covid-19_ITA_.pdf (dostęp: 27.10.2020).
- Pontificia Accademia per la Vita, *L'humana communitas nell'era della pandemia: riflessioni inattuali sulla rinascita della vita*, http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_academies/acdlife/documents/rc_pont-acd_life_doc_20200722_humanacomunitas-erapandemia_it.html (dostęp: 27.10.2020).
- Rhoades K.C., Naumann J.F., *Memorandum: Vaccines for COVID-19*, <https://www.usccb.org/resources/memo-to-bishops-on-vaccines-for-covid-19.pdf> (dostęp: 30.12.2020).
- Rhoades K.C., Naumann J.F., *Moral considerations regarding the new COVID-19 vaccines*, <https://www.usccb.org/moral-considerations-covid-vaccines> (dostęp: 30.12.2020).
- Zespół Ekspertów ds. Bioetycznych Konferencji Episkopatu Polski, *Stanowisko dotyczące szczepionek*, <https://episkopat.pl/zespol-ekspertow-ds-bioetycznych-kep-ws-szczepionek-przeciwno-covid-19/> (dostęp: 28.12.2020).

STANOWISKO KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO WOBEC SZCZEPIONEK PRZECIWIW COVID-19

Streszczenie

Badania nad opracowaniem nowych szczepionek, ich produkcja, dystrybucja oraz proces szczepień nie są wolne od pytań natury moralnej. Pandemia wywołana wirusem SARS-CoV-2 pobudziła w różnych środowiskach (lekarskim, bioetycznym, kościelnym, politycznym) debatę nad etycznymi kwestiami szczepień. Celem niniejszego artykułu jest analiza oficjalnych dokumentów Kościoła katolickiego, w których wyraża on swoje stanowisko w sprawie szczepionek przeciw Covid-19. W świetle przeprowadzonych badań dokumentów, wydanych zarówno przez Stolicę Apostolską, jak i przez wybrane konferencje krajowych episkopatów, jest

widoczne, że temat ten został znacznie pogłębiony w trakcie trwającej pandemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2. Dokumenty Kościoła sprzed pandemii podejmują temat szczepionek głównie w kontekście problemów moralnych związanych z wykorzystaniem w ich produkcji materiału biologicznego z niegodziwego źródła (z przeprowadzonej aborcji). Późniejsze dokumenty szerzej analizują problematykę szczepionek pod kątem etycznym i podejmują wiele innych tematów (np. odpowiedzialność osobista związana z zaszczepieniem się lub odmową przyjęcia szczepionki; kwestia współpracy międzynarodowej w finansowaniu badań i dystrybucji szczepionek; dostępność szczepionek dla najuboższych i dla krajów rozwijających się; czerpanie zysków ze sprzedaży szczepionek; proces zdefiniowania jasnych i przejrzystych kryteriów przy ustalaniu kolejności szczepień poszczególnych grup osób). Dzięki temu osoby wierzące mają jasny punkt odniesienia przy podejmowaniu decyzji o przyjęciu szczepionki. Ci natomiast, którzy odpowiadają na różnych szczeblach za podejmowanie decyzji politycznych, logistycznych i organizacyjnych dotyczących szczepień, otrzymali jasne kryteria, które służą pomocą w ocenie moralnej podejmowanych działań.

Słowa kluczowe: COVID-19, pandemia, szczepionka, Kościół katolicki, aborcja, solidarność

Nota autorska

Marcin Szczodry – duchowny rzymskokatolicki, dr nauk teologicznych, adiunkt Instytutu Nauk Teologicznych Uniwersytetu Szczecińskiego, badacz w zakresie teologii moralnej i bioetyki; e-mail: marcin.szczodry@usz.edu.pl.